

חידושי אגדה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

פסחים דף נו

נפש החיים שער ג' פרק ו'

והוא גם כן אחד מהטעמים, שאחר יחוד פסוק ראשון דקריאת שמע, אומרים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". והוא כמ"ש להלן בפרק י"א, שענין יחוד פסוק ראשון בתיבות אחד, היינו, לכיין שאדון יחיד ב"ה, הוא אחד בכל העולמות והבריות כולם, אחדות פשוט כמשמעו, וכולם נחשבים לאין, ואין עוד מלבדו יתברך לגמרי, ושלא נבא להתבונן חלילה על מהות הענין איך ומה, לזאת אנתנו אומרים אחר זה "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", שיתבאר שם שהכונה הוא על הבחינה שמצד השגתנו, שמתראה מציאות עולמות ובריות מחודשים ברצונו יתברך הצריכים להתברך מאתו, והוא המולך עליהם, זהו ברוך שם כבוד מלכותו וכו'. [וזהו הענין שפסוק ראשון נקרא בזה יתודא עלאה, ופסוק "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" נקרא יתודא תתאה, והוא מבואר].

נפש החיים שער ג' פרק י"א – הגה"ה

(* הגה"ה ובוזה יובן מאמרם ז"ל [פסחים ג"ו, א'] בענין השבח "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" ביחוד קריאת שמע, שהתקינו שיאמרוהו בחשאי, משל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה וכו', התחילו עבדיה להביא לה בחשאי ולכאורה יפלא משלם ז"ל, הלא שבח גדול הוא.

ועל פי פשוט יש לומר, דלפי האמת אינו שבח כלל, כמו האם יחשב לשבח למלך בשר ודם לומר שהוא מולך על רבי רבבות נמלים ויתושים, והמה מקבלים עליהם עול מלכותו ברצון. כל שכן וקל וחמר אין ערך כלל, שהוא יתברך אשר אין ערוך לקדושתו ועוצם אחדותו הפשוט וכל העולמות כלא חשיבין קמיה, ודאי באמת אינו שבח כלל שנשבחהו יתברך, שהוא ברוך ומפואר בכבוד מלכותו על עולמות נבראים, שכולם שפלים ולא חשיבין קמיה כלל, רק שהוא יתברך במקום גדולתו תמצא ענותנותו, שגזרה רצונו לקבלו מאתנו לשבח, לזאת המשילוהו ז"ל לציקי קדרה, והתקינו שעל כל פנים לא נאמרהו אלא בחשאי.

ולפ"ד הנ"ל, י"ל פנימיות כונתם ז"ל, היינו, שאחר שיחדנוהו בפסוק "שמע" שהוא רק אחד, אחדות פשוט, ואין עוד מלבדו כלל, וכל העולמות הם כאלו אינם במציאות כלל, איך נשבחהו אחר זה שהוא מבורך בכבוד מלכותו על עולמות, שגם העולמות ישנם במציאות והוא יתברך המולך עליהם, ואינו נחשב לשבח נגד עוצם יחוד פסוק "שמע", אלא שגזרה רצונו יתברך, שאף על פי כן נשבחהו בזה השבח, מחמת שכן הוא הענין מצד השגתנו והנהגתנו, על פי יסודות וחקי תוה"ק, שנבנו כולם על פי זה הבחינה, כמו שכתבתי לעיל, לזאת נאמרהו בחשאי.